

« Դեռ կայ :

— Ո՛հ, հայր իմ, ներէ, թողութիւն սուր ինծի. մէյմ' ալ չեմ ըներ. այն չափ կ'աղաչեմ տառնապետ եղբորորդիս որ ճիւղնէդդոն չեն մեռցներ :

Խօսքը բերանն էր դեռ երբոր Մադէոյ հրացանը լեցուցած նշան կ'առնէր զուրցելով. « Աստուած թողութիւն տայ քեզի » : Տղան յուսահատ շարժում մ'ըրաւ ոտք ելլալու և հօրը ծընկունքներուն պլլուելու համար, բայց չըհասաւ. Մադէոյ հարուածը խրկեց և աչք բանալ գոցելու միջոց ֆորդունադոյ ինկաւ անշնչացեալ :

Մադէոյ առանց աչք մը տալու զիակին՝ սկսաւ տունը դառնալ բահ մ'առնելու համար որպէս զի զաւակը թաղէ. քանի մը քայլ հազիւ ըրեր էր ու ահա Յովսէփինէ հրացանի հարուածէն սարսափած դէպ'ի իրեն կը վազէր :

« Ի՛նչ ըրիր, աղաղակեց :

— Արդարութիւն :

— Ո՛ւր է տղան :

— Չորին մէջ. թաղելու կ'երթամ. քրիստոնէի պէս մեռաւ և հոգւոյն համար պատարագ մը զուրցել պիտի տամ : Իմաց տուր Դիոտորոյ Պիանքի փեսայիս որ գայ հետերնիս բնակի » :

ԲՐՈՍԲԷՐ ՄԷՐԻՄԷ

ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

(Տես էջ 289 :)

Բուսէն. ինչպիսի անուն բերնէս կը հանեմ : Եթէ Լըսիւէօն զգացման նկարիչն է, Բուսէն մտացն է. կարծես թէ նկարչութեան փիլիսոփայն է. իր պատկերները կրօնական կամ բարոյական դասեր են որ կը յայտնեն մեծ միտք մը և մեծ սիրտ մը : Հերիք է անուանեն ինչ Եօթն խորհուրդները, Զրհեղեղը, Արկադիան, Ճշմարտութիւնը զոր ժամանակը կ'ազատէ Նախանձուն հարուածներէն, Եւդամիդասի կտակը,

Մարդկային կենաց կաքաւը : Բուսէնի ոճը մտածութեանը չափ բարձր է. կ'ուրուագրէ փլորենտացւոյ մը պէս, Գաղղիացիի պէս կը բաղադրէ, և շատ անգամ կը հաւասարի Լըսիւէօնի բացատրութեանը մէջ. միայն գոյներուն խառնուածը թերի է : Նման Ռասիւնեայ ինքն ալ կը սիրէ հին գեղեցկութիւնը և անոր կը նմանցնէ. բայց Ռասիւնի պէս ինքն ալ միշտ նախատիպ է : Լըսիւէօնի անզուգական պարզութեանը և շնորհքին տեղ ինքն ալ ունի սաստիկ պարզութիւն մը հանդերձ այնպիսի ուղղութեամբ զոր ոչ երբէք կը թողու : Պէտք չէ նաև մոռնալ որ ամէն տեսակներն ալ փորձած է. մեծ նկարիչ է թէ պատմութեան և թէ դաշտորայից. այնպէս աղէկ կը յաջողցնէ կրօնից նիւթերն ինչպէս հեթանոսականքը, և հետզհետէ կ'ընդունի իրեն ներշնչմունքն հնութենէն և Աստուածաշնչէն : Իրաւ է որ շատ կեցած է Հռոմ և հոն ալ մեռած է. բայց Գաղղիա ալ աշխատած է, և գրեթէ միշտ Գաղղիոյ համար. հազիւ թէ իրեն ով ըլլալը ճանչցուեցաւ, Ռիչլիէօ կանչեց զինքը Բարիզ և հոն պահեց՝ առատ պատիւներ տալով իրեն և անուանելով առաջին նկարիչ թագաւորին և վերակացու արքունի ապարանից ամէն պատկերներուն և զարդերուն : Բարիզ երկամեայ բնակութեանը միջոցնկարեց վերջին ընթրիքը, Ս. Փրանկիսկոս ֆաւերեանը, ճշմարտութիւնը զոր ժամանակը կ'ազատէ Նախանձու ձեռքէն : Դարձեալ Գաղղիոյ համար, իրեն Շանդու բարեկամին համար խաւրեց Հռոմէն Պօղոս Առաքելոյն յափըշտակութիւնը, ինչպէս նաև Եօթն սուրբ խորհրդոց երկրորդ շարայարութիւնը, որ մեծ աշխատութիւն մ'է և մտածութեանց բարձրութեամբը կրնայ մրցիլ Ռափայելի Սղանցէներուն հետ : Այս խօսքերս փորագրութենէն դատելով կ'ըսեմ, վասն զի Եօթն խորհուրդները Գաղղիա չեն : Յաւիտենական ամօթ ժլդարուն. զոնէ Պարթենոնի ճակատները Թունացմէ յափշտակուած են :

խակ մենք ծախեցինք օտարազգեաց
զազղիական հանճարոյն բոլոր այս յի-
շատակարանները, զորոնք մեծաւ խը-
նամով հաւաքեր էին Ռիչլիէօ և Մա-
ղարէն. և հասարակաց զայրոյթը չպա-
խարակեց այս գործքս, և յետոյ Գաղ-
ղիոյ մէջ չգտնուեցաւ թագաւոր մը,
պաշտօնեայ մը որ արգելու առանց
հրամանի ազգային երկրէն դուրս հա-
նելը այն արուեստին հրաշակերտքը որ
ազգին պատիւ են. չգտնուեցաւ կա-
ռավարութիւն մը որ գոնէ ջանար նո-
րէն գնելու մեր կորուսածները և ստա-
նար զարձեալ Բուսէնի, Լըսիւէօուի և
գեռ ուրիշ այնչափներու մեծամեծ
գործքերը որ յան և ջիր սփռուած են
Էւրոպա, փոխանակ միլիոններ փճացը-
նելու Հոլանտայի այլանդակ պատկեր-
ներ գնելու համար, (des magots de
Hollande) ինչպէս կ'ըսէր Լուվովիկոս
ժի, կամ սպանիական նկարներ՝ որ
ստուգիւ հրաշալի գոյներ ունին բայց
առանց ազնուութեան և բարոյական
բացատրութեան: Ես ալ կը ճանչնամ
և կը սիրեմ Բողդէրի հոլանտական ա-
րօտները և կովերը. անզգայ չեմ Յիւր-
պարանի միջին և փայլունակ գոյնե-
րուն, և Մուրիլեոյի ու Վէլապէզի ի-
տալական ճարտար նմանութեանց.
Բայց ինչ պիտի ըլլան այս ամէն բանս
Եօթն սուրբ Խորհրդոյ պէս ծանր և կո-
րովի բաղադրութեանց առջև, այն
քրիստոնէական ծիսից խորագրոյ՝
պատկերին քովը՝ որ մօտաց և հոգւոյ
բարձրագոյն կարողութեց գործն է, և
յորում մարդուս միտքը և հոգին պիտի
գտնեն յաւիտեանս ուսանելու և խոր-
հրդածելու անհատնում ճարակ մը:
Գոհութիւն Աստուծոյ որ Բէնի գրիչը
ազատած է զանոնք մեր ապերախտու-
թենէն և բարբարոսութենէն, մինչդեռ
սկզբնականաբար կը զարգարեն անգ-
լիացի մեծ պարոնի մը թանգարանը,
Բէնի (Pesne) մը, Սդէլլայի մը բարե-
կամութիւնը և հանճարը պահեցին մե-
ղի հաւատարիմ օրինակներ այն կեն-
դանի փորագրութեանց մէջ որոնց նա-
յիլէն մարդս չկշտանար և ամէն ան-

գամ որ կը նայի կը յայտնեն մեր հո-
յակապ հայրենակցին հանճարոյն մէկ
նոր կողմը: Դիտէ մանաւանդ Վերջին
Օծումը. ինչ վսեմ և միանգամայն ինչ
չնորհալի տեսարան. կարծես թէ հին
խորաքանդակ մ'է, այնպէս աղէկ բաժ-
նուած են խումբերը բնական և պէս-
պէս դիրքերով. սքանչելի են նաև ըզ-
գեստները՝ Լուվուր պահուած Համա-
թենականաց կտորին պէս. ամէն գէմ-
քերն ալ զեղեցիկ են: Ասիկայ փորա-
գրութիւն է, կրնայ ըսել մէկը. այո,
բայց նաև նկարչութիւն ալ է, բաւա-
կան է որ նկարչի աչք ունենաս, և եթէ
կրնան զքեզ զարմացնել այս կեցուած-
քներուն, այս գլխոյ, այս շարժուածոց
և գրեթէ այս նայուածքներուն բացա-
տրութիւնը. որովհետեւ ամենայն ինչ
կենդանի է, ամենայն ինչ կը շնչէ,
նաև այս փորագրութեանց մէջ. և թէ
որ հոս տեղն ըլլար կը ջանայինք հա-
ղորդել ընթերցողին այն քրիստոնէա-
կան զգացման զաղտնիքը որ նաև ա-
րուեստին գաղտնիքն ալ են:

Ջանանք մխիթարուիլ Եօթն խոր-
հուրդներուն կորստեանը և Անգլիայէն
ու Գերմանիայէն Բուսէնի գեռ ուրիշ
այնչափ նկարները յափշտակել չկըր-
նալնուս վրայ, որ այսօրուան օրս օ-
տարներու հաւաքածոյից մէջ ընկղմած
են, և երթանք տեսնենք 'ի Լուվու ինչ
որ մնացած է ձեռուրնիս զազղիացի
անուանի արուեստագետէն, երեսունի
մը չափ պատկերներ զորոնք շինած է
այլ և այլ ժամանակ և որոնց մեծ մասն
արժանի են իրեն համբաւոյն. Բուսէ-
նի գէմքը, Ռիչլիէօյի համար շինուած
Սպանդարամետական տօներէն մէկը,
Արէս և Աստղիկ, Ագոնիսի Մահը, Սա-
բինուհեաց Առևանգութիւնը, Եղիա-
ղար և Ռեբեկա, Մովսէս ազատեալ 'ի
ջուրց, Յիսուս Մանուկ Աստուածա-
ծնայ ծնկուրներուն վրայ և Ս. Յովսէփ
որ ոտքի վրայ կեցած է, մանաւանդ
անապատի Մանանան, Սողոմոնի Դա-
տաստանը, Երիքովի կոյրերը, Շնա-
ցեալ կինը, Ս. Պօղոսի Յափշտակու-
թիւնը, Զրհեղեղը, Արկադիան: Ժա-

մանակը թխացուցած է իրենց գոյնե-
րը որ ոչ երբէք պայծառ եղած են ,
բայց փոքրիկ վնաս մ'ալ չէ կրցած ընել
այն բանին որով յաւիտեանս անմահ
պիտի մնան , այսինքն քաշուածքին ,
բաղադրութեանը և բացատրութեանը :
Ջրհեղեղը միշտ ահաւոր տպաւորութիւն
մ'ըրած է և պիտի ընէ . յետ այնչափ
նկարիչներու որ նոյն նիւթն ընտրած
են , Ռուսէն գտած է նախատիպ ըլլա-
լու գաղտնիքը և իր ամէն նախորդնե-
րէն աւելի սրտաշարժ է՝ այն մեծ վայր-
կեանը ներկայացնելով յորում մարդ-
կային ազգը բնաջինջ պիտի ըլլայ .
մանրամասունքը քիչ են . քանի մը
դիակներ կը ծփան անդունդին վրայ .
հազիւ կ'երևայ տխրեալնազ լուսին մը .
քանի մը վայրկենէն հետակորոյս պի-
տի ջնջուի մարդկային ազգը . 'ի զուր
վերջին մայրը կ'երկնցընէ իր վերջին
զաւակը վերջին հօրը որ չկրնար ազա-
տել զանիկայ և զմարդ խարդաւանող
օձը կը տնկուի յաղթական : Պարապ
տեղը Ջրհեղեղին մէջ գողգոթոտ ձեռ-
քի մը մէկ քանի նշանները գտած են
ոմանք . այս ձեռքս պինդ բռնող և ա-
ռաջնորդող հոգին կը հաղորդուի մեր
հոգւոյն որ կը խանդաղատի մինչև 'ի
խորս աղետաց : Թող այդ սգոյ տեսարա-
նը և գրեթէ անոր քով դարձուր ա-
չուրներդ այն հովասուն դաշտանկա-
րին և այն անդէորդաց վրայ որ գերեզ-
մանի մը քով ժողվուած են : Ամենէն
տարեցը՝ մէկ ծունկը գետին՝ կը կար-
գայ քարի մը վրայ փորուած այս խօս-
քերս . Et in Arcadia ego . ես ալ Ար-
կադիա ապրած եմ . ձախ գին ուրիշ
հովիւ մը մօտիկ կ'ընէ լուրջ ուշադրու-
թեամբ մը . աջակողմը սիրուն զոյգ մը
կայ ծաղկահասակ հովուի և հրաշա-
ղեղ օրիորդի մը . աղուական զարմանք
մը նկարուած է պատանի խաչնարա-
ծին վրայ , որ կը նայի գոհութեամբ իր
գեղեցիկ ընկերոջը վրայ . իսկ աղջկան
քաղցրիկ երեսը և ոչ թեթև ստուեր
մը կը քօղարկէ . կը ժպտի և ձեռքը
թուլակի կռթնցուցած երիտասարդին
ուսոց վրայ կարծես թէ չիմանար այն

գեղեցկութեան , երիտասարդութեան
և սիրոյ տրուած դասը : Կը խոստովա-
նիմ որ միայն այս պատկերիս գողտրիկ
փիլիսոփայութեանը համար կու տամ
յօժարութեամբ շատ մը գեղեցիկ գոյն
ունեցող նկարներ , բոլոր Բողգէրի ա-
րօտները , բոլոր Օսդատի ծաղրածու-
թիւնքը և Դէնիէի միմոսական պատ-
կերները :

Լըսիւէօն և Ռուսէն այլ և այլ կա-
տարելութեամբք բայց գրեթէ մէկմէ-
կու հաւասար , պարագլուխք են մեր
ժէ դարուն համբաւաւոր նկարչու-
թեանը : Իրենցմէ ետքը ինչպիսի պատ-
կերահաններ են նաև Գլօտ Լորենացի
և Փիլիպպոս Շամբանեացի :

Գլօտէն աւելի մեծ իտալացի կամ
հոլանտացի դաշտանկարիչ մը կը ճանչ-
նան : Նայէ սա ծաւալ ծաւալ և
գեղեցիկ միայնութեանց՝ զորոնք կը
լուսաւորեն արևուն առաջին կամ վեր-
ջին ճառագայթները , և ըսէ ինծի թէ
արդեօք այս միայնութիւնքը , այս ծա-
ռերը , այս ջրերը , այս լեռները , այս
լոյսը , այս լուսթիւնը , այս բովանդակ
բնութիւնը հոգի չունին , և այս նշու-
լապարդ և վճիտ հորիզոններէն անդին
չես վերանար ակամայ անպատմելի
ցնորից մէջ , գեղեցկութեան և շնոր-
հաց անտեսական աղբիւրը : Լոռենա-
ցին ամէն բանէ աւելի լուսոյ պատկե-
րահանն է , և իրեն նկարները կրնա-
յինք լուսոյն և իր ամէն մեծ ու պրզ-
տիկ բաղադրութեանցը պատմութիւնն
համարիլ , երբոր կը տարածուի ընդ-
արձակ դաշտերու վրայ կամ զանա-
զան կերպերով կը բեկբեկի երկրիս վը-
րայ , ջրերուն մէջ , յերկինս , իր յաւի-
տենական վառարանը : Մարդկային
տեսարաններն որ պատկերին մէկ կող-
մը գրուած են , դուրս կը ցաթքեցնեն
և աւելի փայլ մը կու տան բնութեան
տեսարաններուն ներդաշնակութեամբ
կամ ներհակութեամբ : Գիւղական
հանդիսին մէջ կ'երևայ կեանքը , ա-
ղաղակը և շարժումը , նկարին խորը
կը տիրէ խաղաղութիւն և մեծութիւն ,
և իրաւցնէ պատկերն ալ ասոնց վրայ

կայացած է. նոյն բանն ըսելու է նաև կոմերուն ու Եզներուն համար որ գեւտէ մը կ'անցնին. աշուրներուդ տակ եղած դաշտանկարը շատ զարմանալի բան մը չներկայացներ, այլ ամէն տեղ կրնաս տեսնալ անոր նմանները. բայց հեռանկարին մէջ խոթուէ ու կը տեսնաս որ կը տանի զքեզ արգաւանդ դաշտորաններէ, գեղեցիկ գետէ մը, աւերակներէ և անոնց վրայ նայող լեռներէ և կը կորսուիս անծայր անոլորտ հեռաւորութեանց մէջ: Այս դաշտանկարս որուն մէջ գետ մը կը տեսնուի և տուարած մը կը խմցնէ իր ոչխարները, առջի բերան շատ բան մը չզուրցեր. բայց դիտէ զայն բաւական աւտեն, և խաղաղութիւնը կամ բնութեան մէջ եղած տեսակ մը ամբողջութիւնը և ճարտար կերպով ձևացուցած հեռանկարը, կամաց կամաց կը գրաւեն սիրտդ և այս պղտիկ պատկերս կը զմայլեցնէ զքեզ: Դաշտանկար մը ըսուած պատկերը կը ներկայացնէ լայնածաւալ ծառախիտ դաշտ մը զոր կը լուսաւորէ այգածին արեւն. ասոր մէջ կայ զովութիւն և գրեթէ տաքութիւն ալ, խորհրդականութիւն և պայծառութիւն և քաղցր ներդաշնակութեամբ լի հորիզոններ: Արևու մտնալուն դէմ Պար մը կը նշանակէ գեղազուարճ օրուան մը լմնալը. մարդ կը տեսնայ կը զգայ հոնտեղ օրուան ջերմութեան մեղմանալը. նկարին առջևովը քանի մը հովիւք և հովուհիք պար կը բռնեն իրենց ոչխարներուն մօտ:

Կը զարմանամ որ ոմանք զՇամբանեացին ֆլաման դպրոցէն կը սեպեն. իրաւ է որ Պրիւսէլ ծնած է, բայց շատ կանուխ եկած է Բարիզ և իր բուն վարժապետը և խրատտուն Բուսէն եղած է: Դաղղիոյ նուիրած է իրեն հանճարը, հոն ապրած, հոն մեռած է, և ամենէն աւելի՝ ոճը բոլորովին գաղղիական է: Կրնայ ըսուիլ որ իր գոյները Ֆիանտրայէն առած ըլլայ. պատասխան կու տանք որ այս յատկութենէս զատ մեծ պակասութիւն մ'ալ առած

է Ֆիանտրայէն, այսինքն դէմքերուն մէջ գաղափարականութիւն (idéauté) չունենալը, և Գաղղիայէն ստրված է այս պակասութիւնս լեցնել բարոյական բացատրութեան գեղեցկութեամբը: Շամբանեացին ստորին է քան զԼըսիւէօն և զԲուսէն, բայց իրենց ընտանիքէն է. ինքն ալ այն Գոռնէյի ժաժամանակակից արուեստագէտներուն պէս էր, անպաճոյճ, աղքատիկ, առաքինի և քրիստոնեայ. Շամբանեացին աշխատած է թէ Ս. Բակոր փողոցին կարմեղականաց վանքին համար (որ ջերմեռանդն և վսեմ բարեպաշտութեան մը պատուական օթևանն եղած է), և թէ Բոր-Ռուայալի համար, որ թերևս աշխարհքիս վրայ մէկհատիկ տեղն է ուր ամենէն աւելի անձուկ միջոցին մէջ ամենէն առաքինի և հանճարեղ անձինք բնակած ըլլան, այնչափ պանչելի մարդիկ և իրենց ոչ ինչ անարժան կանայք: Ի՞նչ եղած է այն առուանի խաչելութիւնը՝ զոր նկարած էր կարմեղականաց եկեղեցւոյն դմբէթը, այն հրաշալի հեռանկարն որ հորիզոնական մակերևութի մը վրայ ուղղահայեաց կ'երևար. — կորսուեցաւ սուրբ տանն հետ: Վերջին ընթրիքը կենդանի է դէմքերուն, շարժմանց և գրից ճշմարտութեամբը. բայց այս պատկերիս չեմ հաւնիր, ինչու որ երևակայութիւն չունի. նոյն բանն ըսելու հարկադրուած եմ նաև Սիմոնի փարիսեցւոյ տունը հացկերոյթին համար: Շամբանեացւոյն գլուխ գործոցն է Գերուաս և Պրոտաս սուրբերուն մեծին Ամբրոսիոսի երևնալը Միլանու կաթողիկէի մը մէջ, յորում կը տեսնուին գաղղիական արուեստին բոլոր ձիրքերը, պարզութիւն և մեծութիւն բաղադրութեանը մէջ և խորին բացատրութիւն մը: Այս ընդարձակ կտաւոյս վրայ միայն չորս անձինք կան, այսինքն երկու մարտիրոսները և Պօղոս Առաքեալ որ կը ներկայացնէ զանոնք սուրբ Ամբրոսիոսի. այս չորս կերպարանքները կը լեցնեն ընդարձակ կաթողիկէն որ լուսաւորուած է զիշե-

րուան մութին մէջ պայծառ երևամբ բը . երկու մարտիրոսները լի են վեհութեամբ . սուրբ Ամբրոսիոս ծնրադիր և աղօթաւոր՝ կարծես թէ սարսափով պաշարուած է :

Կը հրաշանամ ստուգիւ Շամբանեացւոյն վրայ իբրեւնկարիչ պատմութեան ու նաև իբրեւ նկարիչ դաշտորայից . բայց թերևս աւելի մեծ է իբրեւ դիմագծող պատկերահան . հոս ճշմարտութիւնը և բնականութիւնը մասնաւորապէս իրենց տեղն են՝ գեղեցիկ գոյնեւորով և ինչպէս որ պէտք է աղէկ բացատրուած : Շամբանեացւոյն նկարած դէմքերը մէյմէկ յիշատակարաններ են որոնց մէջ յաւիտեանս պիտի ապրին իր ամենէն երևելի ժամանակակիցքը . ամենն ալ զարմանալի են իրենց բնականութեամբը, ծանրութեամբը, խրատութեամբը և մեղմ անուշութեամբ մը : Թէ որ Բոր-Ռուայալի գրուածքը կորսուելու ըլլան, բովանդակ Բոր-Ռուայալ կրնայ գտնուիլ Շամբանեացւոյն մէջ : Ահաւասիկնա ինքն անհրապոյրն Սէն-Սիրան, ինչպէս նաև իր հալածիչը, սէգն Ռիչլիէօ . ահաւասիկ գիտունն և ձեռներէց Անտոն Առնոյ, որուն՝ Գոռնէյի և Պոսիւէի ժամանակակիցքը Մեծ անունը տուին . ահաւասիկ տիկինն Անժէլիք Առնոյ իր պարզուկ և կորովի կերպարանքովն . ահաւասիկ մայրպետն Ագնէս և նոյն իսկ Շամբանեացւոյն ցածուն աղջիկն, հաւատուհին սուրբ Շուշան . հրաշքով ազատած է հիւանդութենէ մը և իր ծիրեալ ծնգեալ մարմինը դեռ ևս կը կրէ նշխարեալ ցաւոց դրոշմը . իրեն դիմաց մայրպետն Ագնէս ծնկան վրայ եկած երախտագէտ ուրախութեամբ մ'իրեն կը նայի . տեսարանին տեղը խեղճ խցիկ մըն է, որուն բոլոր զարդն են պատէն կախուած փայտէ խաչ մը և քանի մը յարդէ աթոռներ : Պատկերին վրայ կը կարդացուի այս խօսքս . Christo uni medico animarum et corporum, և այլն . Քրիստոսի միայնոյ թժշկի հոգւոց և մարմնոց . այս պատկառելի ծանրութեանս մէջ կը նշմարուի Բոր-

Ռուայալի քրիստոնէական ստոյիկեան նութիւնը :

Բարիգոշ այս տարուան աշխարհուն, դէսն : — Զմիշունացի Յ. Օ. Տէտեւանց ստացած պատիշն :

Արդի ժամանակիս երթեւեկի դիւրութիւններէ գրգռեալ կարող եղող ազգայիններէ քիչ անձինք գտնուեցան, որ այս տարի Բարիգոշ աշխարհանդիսին պատճառաւ Եւրոպա ոտք չկոխեն, ուր զարմանալի միութիւն մը կը տեսնուէր յարեւելից և յարեմտից եկած համօրէն ազգաց, որոց իւրաքանչիւրն գովելի և խաղաղասէր մրցանօք կը ջանային իրենց մտաւոր և արուեստական յառաջագիմութիւնն պարզելու հետաքնին աչաց . առանց չափազանցութեան կրնանք ըսել, որ Բարիգոշ Սրիսեան դաշտն, ուր Աշխարհանդէսն եղաւ, մինչև այն ատեն որ պատերազմական զինուոյ շառաշմանց արձագանգը միայն կու տար, բոլոր տարուանս ընթացքին մէջ, փոքր աշխարհ մը դարձեր էր, ամփոփելով 'ի միասին քանի մը հարիւրդարեան պատմական յիշատակաց մնացորդներէն մինչև արդի ժամանակիս յառաջագիմութեան նշանակներն : Ոչ միայն ներկայացընելով իւրաքանչիւր ժամանակի արուեստական նիւթերն, այլ և բնիկ շէնքերն, հոյակապ փարաւոնեան պալատներէն և Սպանիոյ Ալհամրական դահլիճներէն, մինչև արդի ասիական ազգաց տըներն, բաղնիքներն, աղօթանոցներն, և այլն : Հանդիսատեսն համեմատաբար փոքր ընդարձակութեան մէջ՝ դարական և գնտիս վրայ բոլորական ճամբորդութիւն մը ըրած կրնար սեպել, երբ իրապէս փարաւոնի մը պալատան մէջ շինողին ժամանակակից արձաններն, մուսեաններն տեսներ, և ինքզինքը մէյմը Եւրոպայի հիւսիսային ազգաց լաբոնական խրճիթներուն մէջ, մէյմ'ալ